

„Икономика за всички” или „икономика за капитала”?

Или приходи и разходи при социализма и капитализма

доц. г-р Боян Дуранкев

Всяко коректно икономическо научно изследване се базира върху емпириката, оценяваща ставащото като промени в съотношението и взаимодействието на силите, водещо до количествени, но и до качествени изменения. Включително и въпросът за трудовете доходи и разходи при социализма и капитализма.

Нашето твърдение е, че икономиката може да бъде „машина”, работеща за отделните граждани и обществото, но и че гражданите може да бъдат превърнати в „машина”, работеща за икономиката.

1. Приходи

При социализма новосъздадената стойност ($v+m$) в състава на brutния продукт ($c+v+m$) остава в разпореждане на двете страни – работник и предприятие, съответно като фонд „Работна заплата” и фонд „Печалба”, като последният по-късно се централизира. Първият осигурява простор за индивидуално развитие, вторият се използва за обществено потребление и за натрупване. Растежът и на двата фонда е в интерес и на отделната личност, и на обществото.

Brutният продукт се формира по следния начин:

БВП = $(c+v+m)$, или например:

$$100 = 50 + (20 + 30)$$

В БМВ (баланс на междоотрасловите връзки – основен оптимизационен модел на икономиката) работната заплата е част от новосъздадената стойност, поради което се намира в трети квадрант.

При капитализма добавената стойност ($v+m$) има коренно различно значение. Фонд „Работна заплата” се превръща в разход за капиталиста, което го изкарва от трети квадрант на БМВ и го вкарва в първи квадрант на БМВ. По този начин капиталистическата система като цяло се стреми да намалява разходите за стоката „работна сила”, така както например се стреми да намалява разходите на електроенергия на единица продукция. Оптимизацията на капиталистическото производство се изменя в друга посока – нарастване на печалбата. Фонд „Печалба” придобива ролята на оптимизационна цел, т.е. развитието на капитала предполага като предпоставка изтласкването и неразвитието на наемния труд.

Макар и на пръв поглед еднакъв, брутният продукт (в статика!) се формира по различен начин:

БВП = (с+v+m), или например:

$$100 = (50 + 20) + 30$$

И понеже печалбата не се централизира, а е фонд за развитие на капиталиста, последният се стреми да прехвърли общите обществени разходи върху обществото, запазвайки печалбата за себе си. Строежите на пътищата, развитието на отбраната и нападението, възстановяването на природата, проблемът с отпадъците и т.н. – стремежът е всички „странични разходи“ да се прехвърлят върху обществото.

Ако се създаде някъде „социална пазарна икономика“, още по-точно „социалистически капитализъм“, най-естественото явление е нонадството на корпорациите от страна от този тип към страна от „автентичен капитализъм“, при положение че са използвани всички средства за по-евтино напазаруване на синдикати и държавно управление.

2. Разходи

При социализма натискът за растеж и на заплатата, и на печалба е в посока на оптимум – „настоящо потребление – бъдещо потребление“. Данъчната система, базираща се върху ДОД, осигурява една „по-поскока система“ на разпределение на богатата, като прогресивният данък позволява по-бърз растеж на доходите на най-бедните слоеве за сметка на най-богатите, при това без да оцетява последните. Целта е преодоляване на прекомерната диференциация в обществото и „по-бърза динамика на най-лошо платените“. Към всичко това трябва да се добави още една изключително важна (по-

тенциална) особеност на социалистическата икономика – индивидуалната работна заплата се формира по принципите „равен труд – равна заплата“ (не едни лекари да получават в една болница една заплата, а на друго място – различна заплата) и „според количеството и качеството на труда“.

$$X = k \cdot y \cdot z,$$

където:

X е работната заплата;

k – количеството на работното време (не се допуска повече от 40-48 часа седмично);

y – качеството на труда (лекарите имат по-висок коефициент по-високи заплати от медицинските сестри);

z – сложността и вредността на труда (работниците в химическите предприятия получават с коефициент „добавки“ за работа при по-сложни условия).

ДОД – например: 10 % за доходи до 100 лв., 15 % за доходи до 150 лв., 20 % за доходи до 200 лв. и т.н., създава условия за „по-голям принос на по-богатите за едно по-сплотено общество“.

При капитализма спорът за данъчната система се решава от позицията на по-силния при формирането на данъците. Ако *наемният труд е с по-силни позиции*, ДОД и данък печалба са прогресивни; ако *капиталът е с по-силни позиции*, формира се или „много малко прогресивен ДОД, или (ако позициите са още по-силни) „плосък ДОД“ и все по-нисък „корпоративен данък“ („за да се насърчава бизнесът“).

Да прибавим още две важни обстоятелства при икономика със силни позиции на капитала. Първо, тук важи принципът „равен труд – различни заплати“ (по-ниски в държавния сектор – по-високи в частния сектор, при това антиконституционно!). Второ, капиталът

успява да трансформира част от личното си потребление в „производствени разходи“ чрез приписване на жилища, джипове, яхти и т.н. В полза на „собствения си бизнес“, с което още повече се ощетява социалната справедливост. Затова повдигането на ДДС накърнява много повече наемния труд, отколкото капитала.

3. Миналото и настоящето

При управлението на „тройната коалиция“ в България **капиталът окончателно спечелва битката с наемния труд** – както чрез въвеждането на плосък и нисък ДОД, така и чрез ниски данъци „печалба“ и ДДС.

Поради горната причина **дяното управление на ГЕРБ** няма съществени условия за маневри, освен чрез допълнително „намаляване на осигуровки“, „намаляване на ДОД“ и „повишаване на ДДС“.

По-нататък, настъплението на капитала се съпровожда и ще се съпровожда с **политика на „желязната ръка“** по повод на всички по-дребни нарушители на законите (едрите прокарат чрез лобистите си „промения“ в законите за собствена изгода). За капитала винаги „върховенството на закона“ е над „върховенството на справедливостта“. Именно твърдото „спазване на незаконните

закони“ (в изгода на капитала) е смисъл на всяко най-дясно управление.

„Изходът от кризата“ от десницата се тълкува като „насърчаване на инвеститорите“ и „намаляване на разходите (заплатите)“.

4. Бъдещето

БСП като най-едра лява партия няма „ляво бъдеще“ със своите „крайно десни лидери“ от близкото минало. БСП или ще се прероди с нови лидери, или ще следва логиката на „шагреновата кожа“.

Никоя центристка или лява организация няма основание да се колаборира с ГЕРБ, включително и „социалният президент“.

Въпреки „страховития си фасон“, **ГЕРБ като дясна партия няма силен потенциал и масова поддръжка от обедняващите граждани** на страната. Поддръжката му ще се топи толкова по-лесно, колкото повече се налагат десните мерки и „желязната ръка“.

За бъдещата българска левица е необходима политика на **„остър ляв завой“**, при който да се предложи (като част от мерките) прогресивен ДОД и ДП, както и намаляване на ДДС. **ИА**